

Inkomen uit arbeid na de pensionering

Samenvatting

Inleiding

In het sociaal beleid en het werkgelegenheidsbeleid van de EU wordt steeds meer de nadruk gelegd op een verlenging van het arbeidsleven en de verhoging van de effectieve pensioenleeftijd. De laatste jaren zijn er steeds meer Europeanen die doorwerken na de leeftijd waarop zij recht hebben op een wettelijk of bedrijfspensioen. De arbeidsparticipatie onder 65- tot 69-jarigen steeg van 8,8 % in 2005 naar 10,5 % in 2011 – een opvallende ontwikkeling, vooral in een tijd van economische crisis. In dit Europees Jaar van actief ouder worden en solidariteit tussen de generaties meldt een speciale Eurobarometer dat een derde van de personen wil doorwerken na de pensioengerechtigde leeftijd, waarbij zes op de tien personen menen dat dit mogelijk moet zijn.

Deze studie onderzoekt de beweegredenen van gepensioneerden om betaald werk te aanvaarden en de manier waarop deze zich verhouden tot een toereikend inkomen. Zij gaat na wie deze werkende gepensioneerden zijn, typeert het werk dat zij verrichten en besluit met conclusies voor beleidsmakers en werkgevers. Het bewijs wordt aangereikt uit literatuur, analyses van EU-gegevensbanken en een zevental landenstudies.

Beleidscontext

In het Witboek van de Europese Commissie over pensioenen van 2012 worden de problemen van een vergrijzende bevolking voor de duurzaamheid en adequaatheid van de pensioenstelsels belicht. De lidstaten hebben daarop gereageerd door de pensioenleeftijd te verhogen en het beroep op regelingen voor vervroegde uittreding te ontmoedigen, in de verwachting dat een grotere arbeidsparticipatie onder mensen jonger en ouder dan de pensioenleeftijd een positieve uitwerking zal hebben op de duurzaamheid van de pensioenstelsels.

Hoofdconclusies

Sinds 2005 is de arbeidsparticipatie onder gepensioneerden het meest gestegen in Finland, het Verenigd Koninkrijk, Litouwen, Duitsland en Oostenrijk.

Motiverende factoren

- Ongeveer een vijfde werkt uit financiële noodzaak. Deze groep heeft vaak een laag inkomen en werkt onder onzekere omstandigheden.
- De meeste werkende gepensioneerden worden vooral door andere factoren gemotiveerd: werk staat gelijk aan contacten met collega's en klanten, leren en kansen om een bijdrage te leveren aan de samenleving.

Profiel van werkende gepensioneerden

- Werkende gepensioneerden zijn vaak relatief jong en man. Gepensioneerden zijn meer geneigd te gaan werken indien zij hoogopgeleid zijn, in stedelijke gebieden wonen of een hypotheek hebben.
- De recente stijging van de arbeidsparticipatie is niettemin in het bijzonder toe te schrijven aan vrouwelijke gepensioneerden en gepensioneerden met een gemiddeld opleidingsniveau.
- Een significant deel van de niet-werkende gepensioneerden zou willen werken, maar kan geen passend werk vinden. Velen bevonden zich lang vóór de pensionering al in een nadelige positie op de arbeidsmarkt.

Arbeidsovereenkomst

- De meerderheid werkt in deeltijd.
- Ongeveer de helft is zelfstandige, vaak wordt gewerkt in een eenmanszaak voor één werkgever.

- Ongeveer een vijfde van de werkende gepensioneerden heeft een overeenkomst van bepaalde duur. Dit percentage is hoger dan bij andere leeftijdsgroepen en geeft vaak ook de voorkeur van de werknemer weer.
- Sommigen verrichten zwart werk.
- Gepensioneerden werken tamelijk vaak in de landbouw en visserij, en in de sector vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten.

Redenen om gepensioneerden in dienst te nemen

- Naarmate de samenleving vergrijs, maken gepensioneerden een steeds groter deel uit van het klantenbestand van organisaties. Een beroepsbevolking met gepensioneerden helpt bedrijven de voorkeuren van deze klanten te begrijpen en hierop in te spelen.
- Organisaties waarderen het dat gepensioneerden vaak bereid zijn flexibele arbeidsregelingen te aanvaarden.
- Het uitstel van het aanwerven en opleiden van nieuw personeel levert kostenbesparingen op.
- Werkgevers benadrukken dat er onder gepensioneerden een bijzonder hoge arbeidsmotivatie heerst.

Beleidsadviezen

Conclusies voor beleidsmakers

- Werken na de pensionering kan verrijkend zijn en voldoening geven, maar dit aan te moedigen kan negatieve effecten hebben. Het kan worden gezien als een verschraling van het recht om van het pensioen te genieten; het brengt het risico met zich dat personen die misschien niet in staat zijn te werken of die bijvoorbeeld met zorgtaken of vrijwilligerswerk een bijdrage leveren aan de samenleving, gemarginaliseerd worden; en het druist in tegen de algemene opvatting dat ouderen de arbeidskansen van jongeren beperken, ondanks bewijs op macroniveau dat veeleer het tegendeel het geval is.
- Er moeten garanties worden geboden voor toereikende pensioenen, om te voorkomen dat gepensioneerden uit financiële noodzaak moeten werken.
- Er werken al miljoenen Europeanen na de pensioenleeftijd. Regels die zijn vastgesteld zonder een dergelijke ontwikkeling voor ogen te hebben, moeten worden aangepast. Bijvoorbeeld, minimumlonen gelden niet altijd voor gepensioneerden; de werkgeversverzekering voor ziekteverzuim van het werk is mogelijk niet beschikbaar voor gepensioneerden en er kunnen misschien tijdvakken zonder werk vereist zijn voordat een gepensioneerde mag doorwerken.

- Er moeten sterkere financiële prikkels komen, zodat werk loont voor de gepensioneerde door een verhoging van het toekomstige pensioen en het huidige inkomen. Voor de rest van de samenleving moet werken na de pensionering lonend zijn door besparingen wegens het uitstel van het overheidspensioen en het vermijden van zwart werk. Pensioenen met loon- en inkomenstoetsing zijn een negatieve prikkel voor werken.
- Duidelijke informatie en regelgeving zijn noodzakelijk, zodat gepensioneerden die willen werken en werkgevers die hen in dienst willen nemen, dit ook kunnen doen.
- Een open arbeidsmarktbeleid, steun voor integratie en beschikbaarheid vna banen zijn gunstig voor personen van alle leeftijden. Vele gepensioneerden geven het zoeken naar werk al lang voordat zij met pensioen gaan op.

Conclusies voor bedrijven

- Gepensioneerden, of werknemers die op het punt staan met pensioen te gaan, hebben de keuze om niet te werken. Zij willen vaak minder lang werken en zij laten hun keuze grotendeels afhangen van de mogelijkheid van flexibele bedrijfsregelingen.
- Het belang van het werk dat gepensioneerden verrichten, moet worden erkend en er moet een werkomgeving worden gecreëerd waarin aandacht is voor hun behoeften. Hoewel deze zaken voor personen van alle leeftijden van belang zijn, worden gepensioneerden vaker door sociale redenen bewogen en zij kunnen het voorwerp zijn van specifieke negatieve stereotypen.
- Gesprekken vóór de pensionering kunnen de veronderstellingen van de gepensioneerde en van de werkgever wijzigen en het uitwerken van een optie op maat voor ná de pensionering mogelijk maken.
- Opleidings- en mentorschapstaken voor gepensioneerden kunnen de overdracht van kennis versterken, worden positief ontvangen onder collega's en dragen bij tot langetermijnoplossingen voor de wanverhouding tussen vraag en aanbod van vaardigheden bij de indienstneming van jongere werknemers.

Aanvullende informatie

Het verslag *Income from work after retirement in the EU* is te vinden op het adres <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1259.htm>

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Hans Dubois, onderzoeksmedewerker, e-mail hdu@eurofound.europa.eu